

Дмитро Пузіков – кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України, Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: освітньо-педагогічне прогнозування, прогнозування змісту повної загальної середньої освіти, компетентнісний підхід в освіті, освітні інновації, інноваційний розвиток закладу загальної середньої освіти, методика навчання суспільствознавчих дисциплін.

✉ innovacia@ukr.net

id <https://orcid.org/0000-0003-2630-6924>

УДК 37.014.09:355.01

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2026-2-85-95>

Подано до редакції: 29.04.2026

Прийнято після рецензування: 08.05.2026

Затверджено до друку: 11.05.2026

Опубліковано: 29.05.2026

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ БРИФІНГУ І ДЕБРИФІНГУ В ПРОЦЕСІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ОСВІТНІХ ВТРАТ УЧНІВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню застосування брифінгу і дебрифінгу в процесі попередження та компенсації освітніх втрат учнів. У статті подано дефініції брифінгу і дебрифінгу як методів навчання (вербальні (діалогічні) групові методи активного навчання). Брифінг застосовується, як правило, для оптимального початку навчального заняття, залучення учнів до свідомої і відповідальної участі в ньому завдяки наданню й обговоренню з ними стислої інформації про його цілі, зміст і очікувані результати, структурованої у брифінговій записці. Дебрифінг застосовується вчителем для оптимального завершення навчального заняття, передбачає стисле обговорення та рефлексію учнями його перебігу і результатів, набутого ними досвіду відповідно до структурованого переліку запитань, заздалегідь складеного вчителем (дебрифінгової записки).

Обґрунтовано, що брифінг і дебрифінг є методами, що застосовуються в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя та учнів, а використання цих методів сприяє формуванню свідомого й відповідального ставлення учнів до участі в освітніх заняттях зокрема і до своєї навчальної та самоосвітньої діяльності загалом.

Визначено особливості застосування методів брифінгу і дебрифінгу в ході попередження та компенсації освітніх втрат учнів, а саме: у ході підготовки до проведення відповідного заняття вчитель визначає завдання попередження і компенсації освітніх втрат учнів, що здійснюватимуться за допомогою цих методів, готує інформаційні матеріали (роздруковані картки, слайди презентації), які допоможуть компенсувати такі втрати; учитель передбачає у змісті брифінгової / дебрифінгової записки запитання, спрямовані на виявлення й обговорення учнями наявних / можливих освітніх втрат, пов'язаних зі змістом заняття; учитель обов'язково розміщує цифрові версії брифінгової і дебрифінгової записки та інформаційних матеріалів для компенсації освітніх втрат учнів на сторінці класу в Google Classroom чи в його групі у месенджері; учитель може застосовувати методи брифінгу і дебрифінгу також у позаурочній корекційно-компенсаторній роботі з учнями, які мають освітні втрати (умова – учні належать до однієї паралелі й вивчають предмет / курс на одному рівні – або стандарту, або профільному).

Перспективи подальших розвідок пов'язані з дослідженням специфіки застосування брифінгу і дебрифінгу в освітньому процесі зі здобувачами базової та профільної середньої

освіти, а також особливостей використання цих методів у процесі попередження і компенсації освітніх втрат, що виникли в учнів з предметів / курсів, що належать до різних освітніх галузей.

Ключові слова: освітні втрати учнів; попередження; компенсація; методи навчання; брифінг; дебрифінг.

Вступ і постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Пандемія COVID-19 і російсько-українська війна, спричинена злочинною агресією росії проти нашої держави, зумовили негативний вплив на процес і результати здобуття повної загальної середньої освіти учнівством України. Як наслідок, явище освітніх втрат українських учнів проявилось у масштабах, з якими вітчизняна система освіти досі ніколи не стикалася. Завдяки мужності й самовідданості педагогічних колективів українських шкіл, це явище вдалося загалом подолати, оперативно реалізувати заходи, необхідні для попередження і компенсації освітніх втрат учнів, а саме: адаптувати освітній процес до нових, воєнних умов його здійснення (у т. ч. до проведення занять в укриттях), цифровізувати освітню діяльність учителів, упровадити технології дистанційного навчання тощо. Однак проблематика попередження і компенсації освітніх втрат учнів залишається актуальною як під час війни, так і в ході подальшої післявоєнної відбудови нашої держави. Адже висока якість повної загальної середньої освіти українських учнів – це важлива запорука обороноздатності й конкурентоспроможності нашої держави, і така якість несумісна з освітніми втратами.

Однією з важливих проблем попередження і компенсації освітніх втрат здобувачів повної загальної середньої освіти є визначення, розроблення й упровадження відповідного організаційно-методичного забезпечення, до якого належатимуть сучасні технології, методи і прийоми, форми організації освітнього процесу. Означена вище проблема пов'язана з низкою важливих наукових і практичних завдань, до яких можна віднести: розвиток теорії освіти і навчання (дидактики), одним із парадигмальних напрямів якого є збагачення арсеналу методів і форм організації навчання, освітніх технологій; підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників, оволодіння ними новими методами, засобами й формами реалізації освітнього процесу; дослідження і творення мотивації освітньої діяльності учнів, забезпечення успішної самостійної освітньої роботи учнів у школі й удома тощо.

У цьому контексті особливого значення набуває завдання методичного забезпечення освітньої діяльності вчителів, спрямованої на попередження й активну протидію явищу освітніх втрат учнів. Розроблення нових та удосконалення традиційних методів навчання і виховання, адаптація їх до попередження і компенсації названих вище втрат стає предметом наукових досліджень, науково-методичної роботи у вітчизняних закладах загальної середньої освіти. Одними з перспективних, але ще малопоширених і недостатньо висвітлених у науковій літературі інструментів попередження і компенсації освітніх втрат учнів є методи брифінгу та дебрифінгу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Однією з перших україномовних публікацій, у яких брифінг і дебрифінг розглядаються в освітньому контексті, обґрунтовуються як інструменти навчання, є посібник «Інструментарій з управління знаннями: методики зберігання та поширення досвіду», створений швейцарськими фахівцями, перекладений і поширений українською мовою в межах швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». У виданні подано стислі характеристики брифінгу і дебрифінгу як інструментів навчання (поширення знань і досвіду), визначено поняття «брифінгова записка», розкрито й обґрунтовано вимоги змісту цього документа (DESPRO, 2013, с. 24–28).

Вагоме значення в імплементації брифінгу і дебрифінгу в термінологічну систему сучасної української педагогіки відіграли публікації учених, які досліджують процес іншомов-

ної (насамперед англомовної) освіти у вищій школі (О. Биконя, В. Іванишина, Л. Луценко, Н. Максимчук, Ю. Несин, Ю. Олізько, О. Синекоп, О. Шендерук, Ю. Шевченко та ін.).

Однак у згаданих вище публікаціях не визначено зв'язку брифінгу і дебрифінгу з іншими методами навчання, не узагальнено їхніх дидактичних характеристик, не визначено особливостей застосування цих способів освітньої взаємодії у процесі попередження і компенсації освітніх втрат учнів. Тому відображене в цій статті дослідження є актуальним, а його висновки можуть претендувати на наукову новизну.

Мета статті – обґрунтувати застосування методів брифінгу і дебрифінгу в процесі попередження і компенсації освітніх втрат учнів. Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність реалізації низки **завдань дослідження**, а саме: сформулювати дефініції понять «брифінг» і «дебрифінг» (як методів навчання); охарактеризувати ці методи; визначити та обґрунтувати особливості застосування їх у ході попередження і компенсації освітніх втрат учнів.

Методи дослідження. Досягнення мети і виконання завдань дослідження зумовило використання низки взаємопов'язаних методів, а саме: теоретичного аналізу наукової літератури (застосовувався для виокремлення та вивчення наукових даних про методи брифінгу і дебрифінгу), аналізу, порівняння, синтезу (для виокремлення наукових положень про брифінг і дебрифінг, істотних для нашого дослідження, на які автор посилається і спирається), методи систематизації, моделювання та теоретичного узагальнення (для вироблення власних теоретичних положень і формулювання висновків дослідження).

Результати та обговорення. Належний методичний рівень проведення уроку передбачає визначення, проєктування і цілевідповідне дотримання вчителем його структури, зумовленої типом і завданнями навчального заняття (Фіцула, 2000, с. 163–166). Українська вчена О. Пометун запропонувала структуру сучасного уроку, що складається з трьох елементів, а саме: *вступної частини* (передбачає актуалізацію та коригування опорних знань, умінь і навичок, досвіду учнів; повідомлення їм теми, мети і завдань, очікуваних результатів заняття і мотивацію їх навчальної діяльності), на яку відводиться до 5 хвилин; *основної частини*, *підсумкової частини* (узагальнення навчального матеріалу і рефлексія щодо перебігу і результатів заняття), яка займає до 7–8 хвилин уроку (Пометун, 2004, с. 27). На жаль, окремі вчителі іноді максимально скорочують або навіть нехтують вступною і підсумковою частинами уроку; перерозподіляють «зеконормлений» час заняття на користь його основної частини задля повідомлення учням більшого обсягу нових знань, формування умінь і навичок, закріплення та застосування результатів навчання. Логіка цих учителів досить зрозуміла, вони відмовляються від «традиційних», «ритуальних» і «рутинних», на їхню думку, дій на користь результативнішого (а часто ще й ефектнішого) проведення заняття. Однак цей тактичний вигравш учителя часто обертається освітніми втратами учнів, оскільки сукупність несистематизованих освітніх результатів не переходить в якість їхньої освіти, розпорошується і втрачається.

Вступна та підсумкова частини уроку справді не приносять вагомих освітніх здобутків, якщо мислити їх лише як нові знання, уміння і навички. Однак ці частини уроку важливі для формування ціннісних ставлень учнів, актуалізації, осмислення й узагальнення засвоєного ними навчального матеріалу, його міцного засвоєння, попередження та подолання освітніх втрат. Зрештою, не менш важливою є та обставина, що за умов належної організації й оптимальної реалізації ці структурні елементи уроку якнайповніше сприяють формуванню в учнів мотивації навчальної діяльності загалом, результативної участі в навчальному занятті, подальшої самостійної навчальної діяльності зокрема. Таким чином, вступна і підсумкова частини уроку дають учням змогу отримати метапредметну освітню інформацію, необхідну для засвоєння й закріплення матеріалу основної частини заняття, оптимальної організації ними своєї навчальної діяльності у класі та вдома. На нашу думку, це створює важливу передумову попередження освітніх втрат учнів.

Як зазначено вище, однією з основних причин нехтування окремими вчителями належним здійсненням вступної і підсумкової частин уроку є ставлення до них як до ритуальних

і рутинних. Причиною такого ставлення вчителів можна вбачати застосування традиційних пояснювально-ілюстративних і репродуктивних методів та прийомів, що використовуються для реалізації цих частин уроку (пояснення, розповідь, інструктаж, опитування тощо). Одним із можливих шляхів виправлення цієї ситуації є застосування сучасних, активних та інтерактивних дидактичних засобів. До таких насамперед необхідно віднести брифінг і дебрифінг (DESPRO, 2013, с. 24–28).

Варто зауважити, що автор поділяє занепокоєння української освітньої спільноти, викликане поширенням досить легковажно запозичених іншомовних слів (здебільшого англіцизмів) у вітчизняному науковому і практичному педагогічному дискурсі. «Блендед-лернінг», «воркшоп», «івент», «коворкінг», «сторителінг» та багато інших слів мають відповідники українською, які давно використовуються вченими в педагогічних текстах (тобто стали педагогічними термінами й поняттями). Однак слід визнати, що слова «брифінг» і «дебрифінг» не мають таких відповідників, оскільки, по-перше, відображають явища суб'єкт-суб'єктної взаємодії учителя і учнів в освітньому процесі, які виникли й поширилися впродовж лише останніх десятиліть. По-друге, ці поняття відображають усталені способи діяльності учителя й учнів, які суттєво відрізняються від характеристик традиційних методів навчання, що застосовуються на початку і наприкінці уроку. Таким чином, назву жодного з цих традиційних методів навчання не можна розглядати як український відповідник на заміну цих слів іншомовного походження. А замінити «брифінг» словами «летючка», «інформаційна п'ятихвилинка», «стисла настанова», «короткий інструктаж» є, на думку автора, ліками, гіршими за саму хворобу, оскільки це призведе до звуження і спотворення змісту цього поняття. Те саме можна сказати і про поняття «дебрифінг».

Отже, маємо сформулювати дефініції понять «брифінг» і «дебрифінг», які визначать сутність цих методів. Задля цього насамперед необхідно проаналізувати інформацію про них, яка міститься в наукових джерелах.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «брифінг» визначено як «інформаційна бесіда для журналістів» (Бусел (ред.), с. 97), а «дебрифінг» – як «повідомлення суб'єкту, який брав участь в експерименті, мети й завдань експерименту», «детальна доповідь після повернення із завдання» (Бусел, (ред.), с. 287). Брифінг традиційно розглядається як засіб (інструмент у сфері публік рилейшнз, організаційна форма інформаційної взаємодії з масмедіа, метод інформування), що застосовується в процесі суспільно-політичної або економічної діяльності (Максимчук, 2015, с. 266–267). Однією з найперших публікацій, в яких ішлося про можливість застосування брифінгу і дебрифінгу як інструментів навчання, став згадуваний посібник «Інструментарій з управління знаннями: методики зберігання та поширення досвіду», виданий у 2013 р. у рамках Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO» (DESPRO, 2013, с. 24–27). Укладачі посібника визначили брифінг як засіб «надання <...> нової інформації», а дебрифінг як засіб «щоб поінформувати осіб, які приймають рішення, про нові оцінки, дослідження і/чи рекомендації» (DESPRO, 2013, с. 24).

За результатами аналізу поняття дебрифінгу О Биконя, О. Шендерук, Ю. Шевченко та В. Іванишина зазначають, що в «освітньому контексті воно означає підведення підсумків після навчання якоїсь теми тощо», а призначенням цього освітнього інструменту є надання залученим до нього особам можливості «поміркувати над своїми успіхами та невдачами», «засвоювати матеріали, які покращують їхні знання та вміння» (Биконя та ін., 2023, с. 65). М. Байда визначає психологічний дебрифінг як «структуроване групове обговорення, призначене для розгляду особливо напруженого досвіду», «у ході якого використовуються конкретні запитання» (Байда, 2018).

Можна підсумувати, що обидва способи діяльності застосовуються для інформування суб'єктів про певну подію, а дебрифінг також дає змогу отримати інформацію (зворотний зв'язок) від учасників цієї події про їхнє бачення її перебігу і результатів (наслідків).

Результати аналізу наукових джерел дають нам змогу запропонувати дефініції методів брифінгу і дебрифінгу.

Брифінг – це діалогічний груповий метод активного навчання, що застосовується вчителем, як правило, для оптимального початку навчального заняття, залучення учнів до свідомої і відповідальної участі в ньому завдяки наданню та обговоренню з ними стислої інформації про його цілі, зміст і очікувані результати, структурованої у брифінговій записці.

Брифінгова записка – це «невеликий аркуш паперу, який коротко інформує <...> про проблему», «готується під будь-яку тему, про яку хтось має знати» (DESPRO, 2013, с. 25). У нашому випадку це заздалегідь складений учителем структурований перелік стислих інформаційних повідомлень (питань) і пов'язаних із ними орієнтовних запитань до учнів, а саме: про тему, мету й основні завдання уроку (що передбачає запитання «Чи зрозуміло вам, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці (тема уроку), якщо ні, то чому?»); про його зміст, а також зв'язок цього навчального матеріалу зі змістом попередніх і подальших занять («Чому і чим сьогоднішній урок стане важливим для вивчення теми ... (розділу...)?», «Про що саме нам доцільно згадати з попередніх уроків цієї теми (розділу), щоб успішно працювати сьогодні?», «Хто погано пам'ятає матеріал попередніх занять, пов'язаний із сьогоднішнім уроком?»), про очікувані результати заняття (запитання «Чим результати сьогоднішнього заняття будуть важливими для нас у навчанні та нашому житті?»). Варто зауважити, що запитання, які містяться в брифінговій записці, є орієнтовними, вони можуть цілевідповідно уточнюватися і доповнюватися учнями за допомогою вчителя. За наявності технічних умов брифінгова записка може транслюватися учням на слайдах презентації до уроку або її можна роздрукувати і роздати учням перед його початком. Якщо вчитель планує роздати учням роздруковану брифінгову записку (що доцільно в умовах проведення заняття в укритті під час повітряної тривоги), то її текст доцільно інтегрувати до робочого аркушу чи опорного конспекту (Пузіков, 2022), з якими учні працюють на уроці.

Учні мають право (і вчителю доцільно заохочувати їх до його якнайактивнішої реалізації) стисло запитувати (додаткові запитання) і висловлюватися в ході застосування на занятті методів брифінгу і дебрифінгу. Однак головною умовою успішного застосування цих методів є жорстке дотримання часових меж вступної і підсумкової частини заняття: на брифінг відводиться не більше 5 хвилин, і він не повинен забирати час основної частини уроку, підміняти собою її зміст, на дебрифінг – 5–7 хвилин.

Брифінг і дебрифінг можуть застосовуватися вчителем як окремо один від одного, так і разом, як взаємопов'язані методи, один з яких розпочинає (брифінг), а другий завершує (дебрифінг) певне освітнє заняття. За першого підходу брифінг може застосовуватись як у вступній, так і в основній частинах уроку, як діалогічний метод активізації навчання, що передбачає обговорення учнями навчального матеріалу, викладеного вчителем із використанням прийомів проблемного підходу до навчання, формулювання здобувачами освіти запитань до отриманої інформації, спільного пошуку відповідей на них. Доцільність другого підходу до застосування цих методів полягає в тому, що наскрізний характер питань (і запитань), обговорених як на початку, так і наприкінці уроку, забезпечує його цілісність, посилює результативність і ефективність підсумкової частини заняття.

Дебрифінг – це діалогічний груповий метод активного навчання, який застосовується вчителем для оптимального завершення навчального заняття, передбачає стисле обговорення і рефлексію учнями його перебігу та результатів, набутого ними досвіду відповідно до структурованого переліку запитань, заздалегідь складеного вчителем (який, за аналогією з брифінгом, можна назвати дебрифінговою запискою). Як і брифінг, дебрифінг передбачає надання учням можливості цілевідповідно змінювати й доповнювати цей перелік запитань власними. Як і брифінг, дебрифінг має чіткі часові межі, на його застосування в ході заняття не повинно відводитися більше 5–7 хвилин.

Формулювання дефініцій брифінгу і дебрифінгу дає змогу перейти до окреслення й обґрунтування сутнісних ознак та властивостей цих методів навчання, а саме: їхніх зовнішніх і внутрішніх, процесуальних і функціональних характеристик.

Отже, брифінг і дебрифінг – це вербальні (здійснюються за допомогою усного і письмового мовлення учасників), діалогічні (Максимчук, 2015; Байда, 2018), групові методи активного навчання, реалізація яких передбачає «запитання і відповіді» (Байда, 2018).

Брифінг і дебрифінг є засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагогічного працівника й учнів, у ході якої вчитель організовує та спрямовує, але не розпоряджається і домінує. Кожен учень має право підняти руку і поставити запитання або висловитися за змістом брифінгової чи дебрифінгової записки. А якщо вчитель не наголосує на оцінюванні відповідей із самого початку застосування цих методів, учень має право відмовитися від висловлювання / відповіді.

Необхідно відразу підкреслити, що систематичне ефективне застосування брифінгу і дебрифінгу в освітньому процесі свідчить про високий рівень професійної майстерності педагогічного працівника, що зумовлено як складністю, так і результативністю успішного застосування цих методів. Застосування вчителем методів брифінгу і дебрифінгу передбачає знання ним учнів класу, рівня їхньої підготовленості з навчального предмета / курсу, створення учасниками «атмосфери довіри, поваги і компетентності» (Байда, 2018). Варто зауважити, що брифінг і дебрифінг як методи навчання найдоцільніше застосовувати у взаємодії з учнями 8–11(12)-х класів. Крім того, ефективність цих методів залежатиме від поінформованості учнів про особливості їхнього застосування, підготовленості (тренованості) класу до участі в такій взаємодії. Головні вимоги до підготовленості учнів класу – це, по-перше, відповідальне, їхнє ціннісне ставлення до часу заняття, прагнення берегти, економити його, а по-друге, сформованість у дітей уміння стисло запитувати і висловлюватися, лаконічність. Зрозуміло, що насамперед цими якостями повинен володіти вчитель, який стає прикладом для учнів.

Учителю краще в окремих випадках відмовитися від застосування цих методів, а саме: якщо він недостатньо добре знає учнів класу, рівень їхніх академічних досягнень та індивідуально-психологічні особливості; якщо рівень підготовленості учнів класу є досить низьким (дітям буде важко швидко сприймати освітню інформацію, формулювати слушні запитання, висловлюватися лаконічно і по суті); якщо учні класу мають низький рівень дисципліни, схильні маніпулювати й конфліктувати між собою та з учителем; якщо учні класу надто емоційно переживають певну подію, що трапилася на перерві/попередніх заняттях тощо.

У табл. 1 наведено етапи застосування методів брифінгу і дебрифінгу.

Таблиця 1

Етапи застосування методів брифінгу і дебрифінгу

Назва етапу	Характеристики етапів	
	Брифінг	Дебрифінг
Інформаційний	Повідомлення теми, мети і завдань, навчального матеріалу та очікуваних результатів заняття	Формулювання результатів заняття, повідомлення домашнього завдання
Мотиваційний	Спільне визначення й обговорення з учнями значення результатів заняття для навчання і повсякденного життя, чим учням загрожують освітні втрати, допущені на занятті	-
Діагностувальний	Виокремлення матеріалу попередніх тем, важливого для розуміння / вивчення навчального матеріалу заняття. Спільне визначення освітніх втрат за вказаним вище матеріалом	Визначення потенційних освітніх втрат (проблем засвоєння) матеріалу заняття, спільне визначення і стисле обговорення шляхів їх попередження / компенсації
Коригувальний	Стисле обговорення та визначення шляхів компенсації освітніх втрат окремих учнів за вказаним вище змістом попередніх занять, важливих для вивчення матеріалу цього заняття. Здійснення компенсації освітніх втрат цих учнів (роздруковані дидактичні матеріали, посилення, допомога інших учнів)	Виокремлення матеріалів заняття, вивчення яких дасть змогу попередити освітні втрати, нагадування / надання посилення, домовленість про допомогу іншими учнів, у разі крайньої необхідності – про проведення компенсаторного заняття

Рефлексивний	-	Стисле обговорення набутого досвіду, досягнень і можливих прорахунків заняття, самопочуття учнів на занятті
Мотиваційний	-	Стисле обговорення, чим успішне виконання домашнього завдання (провадження погодженої з учнями самоосвітньої діяльності) сприятиме їхньому подальшому навчанню і розв'язанню життєвих завдань

Доцільно також виокремити й описати функції методів брифінгу і дебрифінгу (табл. 2).
Таблиця 2

Функції брифінгу і дебрифінгу як методів навчання

Назва функції	Стислий опис	
	Як функції брифінгу	Як функції дебрифінгу
Організувальна	Організація вчителем вступної частини заняття, включення учня в діяльність класу, організація учнем своєї навчальної діяльності на занятті	Організація вчителем підсумкової частини заняття, організація учнем своєї діяльності на етапі завершення заняття
Інформаційно-освітня	Повідомлення теми, мети, завдань, очікуваних результатів заняття. Актуалізація засвоєного раніше навчального матеріалу. Визначення освітніх прогалин і втрат та загальних шляхів їхньої компенсації	Повідомлення домашнього завдання. Узагальнення результатів заняття, можливість висловитися про самопочуття на занятті, оцінити його результативність для себе. Визначення потенційних освітніх втрат у певних учнів, шляхів їх попередження
Мотиваційна	Мотивування учнів до активної та відповідальної участі в занятті, визначення і компенсації своїх освітніх втрат	Мотивування учнів до самостійної освітньої діяльності на основі здобутих на занятті освітніх результатів і досвіду
Виховна	Заохочення до активності, відповідальності й лаконічності	Заохочення до самостійності, відповідальності й лаконічності
Розвивальна	Розвиток навичок сприймання навчального матеріалу, критичного мислення (самооцінювання), мовлення (комунікативні навички, навички діалогічної взаємодії, активного слухання), емоційного інтелекту, відкритості й стресостійкості	Розвиток критичного мислення, мовлення (у т. ч. участі в діалозі), здатності до самоаналізу, емпатійності
Превентивна	Попередження типових помилок учнів у ході заняття, попередження накопичення освітніх втрат	Попередження типових помилок учнів у ході виконання домашнього завдання, попередження виникнення освітніх втрат
Оцінно-коригувальна	Виявлення підготовленості учнів до навчальної діяльності на уроці (виконання завдань заняття), оперативне коригування помилок, компенсація основних освітніх втрат, які перешкоджатимуть результативній участі їх у ньому	Виявлення підготовленості учнів до провадження самостійної освітньої діяльності (виконання домашнього завдання), оперативне коригування помилок, попередження можливих освітніх втрат, які перешкоджатимуть засвоєнню результатів заняття, набуттю освітнього досвіду, необхідного для подальшого навчання

Можна визначити низку особливостей застосування методів брифінгу і дебрифінгу в процесі попередження / компенсації освітніх втрат учнів.

По-перше, у ході підготовки до проведення заняття (розроблення плану-конспекту уроку, сценарію виховного заходу тощо) педагогічному працівнику необхідно виокремити завдання компенсації освітніх втрат його учасників, передбачити імовірні якісні й кількісні характеристики цих втрат, а також чітко визначити порядок і очікувані результати від застосування брифінгу та/або дебрифінгу як методів їх попередження та/або компенсації (насамперед, це стосується створення в ході заняття інформаційних, освітніх і психолого-педагогічних умов, необхідних для цього).

По-друге, у змісті брифінгової та/або дебрифінгової записки доцільно обов'язково передбачити запитання на актуалізацію навчального матеріалу (виховних результатів) попереднього заняття / занять, а також запитання про можливі проблеми з оволодінням ними (наявність освітніх втрат, про які учні також можуть висловитися, поставити вчителю запитання про шляхи їхньої компенсації).

По-третє, у ході підготовки до уроку вчителю варто розробити інформаційні матеріали (роздруковані картки та/або слайди презентації), які б містили стислу інформацію (і посилання на її джерела у форматі QR-кодів), що знадобиться для компенсації освітніх втрат учнів упродовж заняття; застосування таких матеріалів дасть змогу оперативно відреагувати на інформаційні потреби учнів, які збагнули свої освітні втрати, однак не збільшувати при цьому обсяг часу, відведений на застосування брифінгу.

По-четверте, у ході застосування методу брифінгу вчитель може запобігти виникненню освітніх втрат у подальшому, досягти активнішої і відповідальнішої участі учнів у занятті, якщо проінформує їх про значення його змісту й результатів для вивчення нових тем / розділів (таким самим чином під час застосування дебрифінгу можна мотивувати здобувачів освіти до активнішого і відповідальнішого здійснення самостійної освітньої роботи, насамперед виконання домашнього завдання).

По-п'яте, брифінгову і дебрифінгову записки, стислий інформаційний матеріал (за змістом попередніх занять), призначений для компенсації учнями освітніх втрат (окремо, або у складі опорного конспекту уроку), необхідно розмістити на сторінці курсу у вебсервісі Google Classroom і продублювати в групі класу в месенджері Viber (за наявності). Завдяки цьому будь-який учень класу зможе: по-перше, отримати доступ до цієї інформації після заняття (якщо він не був на занятті або не занотував / не запам'ятав її), по-друге, за необхідності ініціювати письмовий діалог, поставити вчителю та іншим учням запитання за змістом цих записок у Google Classroom чи групі в месенджері.

По-шосте, брифінг і дебрифінг (як методи навчання) застосовуються на уроці в ході взаємодії вчителя з усім класом (фронтально), однак у позаурочній освітній діяльності вчителя вони можуть застосовуватися з невеликою групою учнів (частиною класу), представники якої або мають інтерес до поглибленого вивчення певного навчального курсу / предмета (наприклад, відвідують навчально-консультаційні заняття з учителем задля підготовки до учнівських олімпіад, участі в конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України), або мають подібну структуру освітніх втрат (у ході позаурочного компенсаторного заняття вчителя з ними). Тут варто вказати, що застосовувати брифінг і дебрифінг у ході проведення заняття з міжкласною групою учнів одного року навчання можна лише в тому разі, якщо всі вони вивчають певний предмет / курс або на профільному рівні, або на рівні стандарту.

По-сьоме, хоча брифінг (а за певних умов і дебрифінг) забезпечує застосування комплексного підходу до реалізації завдань і прийомів попередження / компенсації освітніх втрат учнів (зокрема інформування, діагностування, мотивування, надолуження, коригування тощо), ці методи варто розглядати лише як частинку методичного інструментарію подолання явища освітніх втрат.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Результативність та ефективність подолання і компенсації освітніх втрат учнів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти великою мірою залежать від належного методичного забезпечення цієї діяльності.

Одними з перспективних методів попередження і компенсації освітніх втрат учнів є методи брифінгу і дебрифінгу.

Брифінг і дебрифінг – це вербальні (діалогічні) групові методи активного навчання. Брифінг застосовується, як правило, для оптимального початку навчального заняття, залучення учнів до свідомої і відповідальної участі в ньому завдяки наданню й обговоренню з ними стислої інформації про його цілі, зміст і очікувані результати, структурованої у брифінговій записці. Дебрифінг застосовується вчителем для оптимального завершення навчального заняття, передбачає стисле обговорення та рефлексію учнями його перебігу і результатів, набутого ними досвіду відповідно до структурованого переліку запитань, заздалегідь складеного вчителем (дебрифінгової записки). Застосування цих методів передбачає як високий рівень професійної кваліфікації вчителя, так і підготовленість здобувачів освіти (доцільно послуговуватися цими методами з учнями 8–11(12)-х класів).

Ці методи можуть застосовуватись як разом (таке поєднання сприяє забезпеченню цілісності уроку, наскрізного характеру питань (запитань) брифінгу і дебрифінгу), так і окремо.

Брифінг і дебрифінг є методами, що застосовуються в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя і учнів, використання цих методів сприяє формуванню свідомого й відповідального ставлення учнів до участі в освітніх заняттях зокрема, до своєї навчальної і самоосвітньої діяльності загалом.

Варто вказати на особливості застосування методів брифінгу і дебрифінгу в ході попередження та компенсації освітніх втрат учнів, а саме: у ході підготовки до проведення відповідного заняття учитель визначає завдання попередження і компенсації освітніх втрат учнів, що здійснюватимуться за допомогою цих методів, готує інформаційні матеріали (роздруковані картки, слайди презентації), які допоможуть компенсувати такі втрати. Учитель передбачає у змісті брифінгової / дебрифінгової записки запитання, спрямовані на виявлення й обговорення учнями наявних / можливих освітніх втрат, пов'язаних зі змістом заняття. Учитель обов'язково розміщує цифрові версії брифінгової і дебрифінгової записки та інформаційних матеріалів для компенсації освітніх втрат учнів на сторінці класу в Google Classroom чи в його групі у месенджері. Учитель може застосувати методи брифінгу і дебрифінгу також у позаурочній корекційно-компенсаторній роботі з учнями, які мають освітні втрати (умова – учні належать до однієї паралелі й вивчають предмет / курс на одному рівні – або стандарту, або профільному).

Перспективи подальших розвідок пов'язані з дослідженням специфіки застосування брифінгу і дебрифінгу в освітньому процесі зі здобувачами базової і профільної середньої освіти, а також особливостей використання цих методів у процесі попередження і компенсації освітніх втрат, що виникли в учнів з предметів / курсів, які належать до різних освітніх галузей.

Використані джерела

- Байда, М. (2018). Особливості проведення психологічного де брифінгу з військовослужбовцями, які повернулися з полону, на першому етапі їх реінтеграції. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологія* (1). http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadprn_2018_1_3
- Биконя, О., Шендерук, О., Шевченко, Ю., & Іванишина, В. (2023). Технологія дебрифінгу в навчанні іноземної мови. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки* (21), 64–72. <https://doi.org/10.58407/visnik.232111>
- Бусел В. (Ред.) (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод. і допов.). ВТФ «Перун».

- DESPRO (Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO»). (2013). *Інструментарій з управління знаннями: методики збирання та поширення досвіду* (пер з англ. М. Висоцької). ТОВ «Софія-А».
- Максимчук, Н. (2015). Англомовний брифінг як діалогічна взаємодія. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* (27), 265–276. http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptkl_2015_27_29
- Пометун, О. (2004). *Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник*. Київ: А.С.К.
- Пузіков, Д. (2022) Цифровий опорний конспект уроку в контексті навчально-методичного забезпечення дистанційного навчання в умовах війни. *Проблеми сучасного підручника*, (28), 133–144. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-133-144>.
- Фіцула, М. (2000). *Педагогіка* (Навчальний посібник для студентів). Київ, Видавничий дім «Академія».

References

- Baida, M. (2018). Osoblyvosti provedennia psykholohichnoho de bryfinhu z viiskovosluzhbovtsiamy, yaki povernulysia z polonu, na pershomu etapi yikh reintehratsii. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriiia : Psykholohiia* (1). http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2018_1_3 (in Ukrainian).
- Busel V. (Ed.), (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.)*. VTF «Perun» (in Ukrainian).
- Bykonina, O., Shenderuk, O., Shevchenko, Yu., & Ivanyshyna, V. (2023). Tekhnolohiia debryfinhu v navchanni inozemnoi movy. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolehium" imeni T. H. Shevchenka. Seriiia: Pedahohichni nauky*, (21), 64–72. <https://doi.org/10.58407/visnik.232111> (in Ukrainian).
- DESPRO (Shveitsarsko-ukrainskyi proiekt «Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini – DESPRO»). (2013). *Instrumentarii z upravlinnia znanniamy: metodyky zberihannia ta poshyrennia dosvidu* (per z anhl. M. Vysotskoi). TOV «Sofia-A» (in Ukrainian).
- Fitsula, M. (2000). *Pedahohika: navchalnyi posibnyk dlia studentiv*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Akademiia» (in Ukrainian).
- Maksymchuk, N. (2015). Anhlovnyy bryfinh yak dialohichna vzaemodiia. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky*, (27), 265–276. http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptkl_2015_27_29 (in Ukrainian).
- Pometun, O. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: naukovo-metodychnyi posibnyk*. Kyiv: A.S.K (in Ukrainian).
- Puzikov, D. (2022) Tsyfrovyy oporny konspekt uroku v konteksti navchalno-metodychnoho zabezpechennia dystantsiinoho navchannia v umovakh viiny. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, (28), 133–144. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-133-144> (in Ukrainian).

Dmytro Puzikov, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Innovations and Education Development Strategies Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Research interests: educational and pedagogical forecasting, forecasting the content of complete general secondary education, competency-based approach in education, educational innovations, innovative development of general secondary education, methods of teaching social sciences.

APPLICATION OF BRIEFING AND DEBRIEFING METHODS IN PREVENTING AND COMPENSATING FOR STUDENTS' EDUCATIONAL LOSSES

Abstract. The article explores the use of briefing and debriefing in the process of preventing and compensating for students' educational losses. Briefing and debriefing are defined as teaching methods, specifically verbal (dialogic) group methods of active learning. Briefing is typically used at the beginning of a learning session to ensure optimal engagement, fostering students' conscious

and responsible participation by presenting and discussing concise information about lesson goals, content, and expected outcomes structured in a briefing note. Debriefing is applied at the end of a learning session and involves guided reflection and discussion of the learning process and results, as well as the experience gained by students, based on a structured set of pre-prepared questions included in a debriefing note.

It is substantiated that briefing and debriefing are methods of subject–subject interaction between teacher and students, and their use contributes to the development of students’ conscious and responsible attitudes toward participation in learning activities, as well as toward their broader educational and self-educational practices. The study identifies key features of applying briefing and debriefing in the prevention and compensation of students’ educational losses. In particular, during lesson preparation, the teacher defines relevant objectives related to mitigating educational losses and prepares supporting instructional materials (e.g., printed cards, presentation slides). The briefing and debriefing notes include questions aimed at identifying and discussing existing or potential learning gaps related to the lesson content. The teacher is expected to upload digital versions of these materials to platforms such as Google Classroom or class messenger groups. Additionally, briefing and debriefing may be used in extracurricular remedial and compensatory activities, provided that students belong to the same grade cohort and study the subject at the same level (standard or profile).

The prospects for further research are associated with investigating the application of briefing and debriefing in basic and specialized secondary education, as well as their use in addressing educational losses across subjects/courses belonging to different educational domains.

Keywords: students’ educational losses; prevention; compensation; teaching methods; briefing; debriefing.